

Доклад от експертна среща за обсъждане на възможностите за осигуряване на гори във фаза на старост в обхвата на Natura 2000

Изготвил: инж. Теодор Тодоров „ПИДИЕМ Сървисис“ ООД

1. Въведение

На 05.12.2014 г., в хотел Рила, гр. София се проведе експертна среща за обсъждане на концептуални проблеми при определянето на територии за осигуряване на гори във фаза на старост (ГФС). Срещата бе организирана по инициатива на WWF Дунавско – Карпатска програма България след предварителни консултации с МОСВ и МЗХ - ИАГ.

В срещата се включиха близо 30 експерти от МЗХ-ИАГ, Териториални държавни предприятия, Лесотехнически университет, Институт за гората при БАН, природозащитни организации, фирми, лесовъди на частна практика (виж Приложение 2 – Списък с участници).

Съгласно предварителната програма (Приложение 1) срещата стартира с уводни думи от организаторите и презентации, които представиха наличния опит по определянето на ГФС в България. В началото инж. Александър Дунчев сподели опита на WWF – България при картирането на стари гори в Западна Стара планина и Западни Родопи, като представи основните концептуални проблеми при дефиниране на ГФС. В допълнение доцент Цветан Златанов от Института за гората при БАН (ИГ-БАН) представи повече информация относно спецификите при прилагане на индекса за определяне на ГФС в България. Последваха представяния по отношение наличния опит в определяне на ГФС при управлението на гори в Natura 2000, както и в процеса на горска сертификация по системата на FSC от страна на инж. Станислав Лазаров (лесовъд на частна практика), инж. Живко Богданов (НЕПКОН България) и инж. Сава Димитров (Агролеспроект). От страна на ИАГ инж. Христо Христов представи напредъка по изготвяне на наредбата за инвентаризация в горите във връзка с определянето на ГФС, както и установените концептуални проблеми до момента, чието изясняване е и сред основните цели на експертната среща.

На база представената информация, от страна на организаторите бяха формулирани основните дискуссионни въпроси за срещата, а именно:

- Изясняване на административна отговорност по определянето на територии за ГФС, включително по видове собственост;
- Обсъждане на практически подходи за определяне на територии за ГФС в България, включително на база опита при определяне на ГВКС;
- Обсъждане на необходимите данни за определяне на територии за ГФС и техните източници;
- Обсъждане на най-подходящото ниво на планиране (Н2000, Областен план, ГСП) за определяне на ГФС.

Последва кафе-пауза, след която срещата продължи под формата на свободна дискусия по представените проблеми.

2. Дискусионна част

В рамките на дискусионна част бяха обсъдени формулираните по-горе основни въпроси, както и много други проблеми, свързани с определянето на ГФС. Дискусията беше разнопосочна, като едни и същи проблеми се обсъждаха многократно от различни аспекти и разглеждани в тяхната взаимовръзка. По-долу синтезирано са представени основните обсъдени въпроси и споделени експертни мнения, без точно спазване на хронологията в изказванията или тяхната специфика.

- **Критерии и подходи за определяне на ГФС** – преобладаващото мнение по този въпрос е, че е добре да се стъпи върху съществуващия опит и разработените критерии/ръководство за определяне на горите с висока консервационна стойност (ГВКС) на FSC, като за ГФС трябва да се определят не само стари гори, но и гори, имащи потенциала да се превърнат в такива. При дефиниране на критериите следва да се избягват стопански термини като „изборна гора“ и "възраст на гората", за да не се предизвиква объркване сред колегите, като вместо това се включат критерии като неравномерна пространствена и възрастова структура на избраните насаждения. В процеса на работа е възможно да се използва разработения индекс за ГФС, като там, където няма стари гори, да се заделят най-близките такива или тези с максимално високи стойности на индекса за ГФС. Добре е ГФС да бъдат определяни в масиви с висока степен на естественост на горите, които се характеризират с по-висока устойчивост към природни нарушения.
- **Ниво на планиране и източници на информация** – участниците в срещата се обединиха около становището, че лесовъдите на местно ниво най-добре познават териториите си, затова ГФС на ниво горскостопанска единица (ГСЕ) трябва да се определят с тяхно участие и на база предоставените от тях данни. В процеса на дискусията стана ясно, че наличните таксационни данни за целите на горскостопанското планиране не могат да осигурят нужната информация за определяне на ГФС, поради което е необходима и верификация на терен. По отношение нивото на планиране, за най-удачният вариант се прие да се работи на ниво областен план, на база данните от съответните горскостопански единици. Докато се изготвят областните планове за горите, обаче, следва да се работи на ниво горскостопански план (ГСП). Бе направено и предложение за създаване на работни групи на ниво регионални дирекции по горите (РДГ), които да включват представители от горските стопанства, регионалните инспекции по опазване на околната среда и водите (РИОСВ), както и независими експерти.
- **Начин и методика за определяне на ГФС** – всички участници се обединиха около становището, че спешно е необходимо разработването на методика за определяне на ГФС, като в процеса по изготвянето ѝ водеща роля следва да имат лесовъдите. Тя трябва да се изготви на база съществуващата методика за определяне на ГВКС, с акцент върху специфични критерии като размер/площ и местоположение на определените ГФС в Натура 2000. Някои експерти повдигнаха въпроса, че е необходим минимален праг за площта на териториите в които се определят ГФС, тъй като ако се работи „на парче“ в много малки имоти (например частна собственост), определянето на стари гори става безсмислено. По въпроса кой има компетентност за определяне на хабитати и ГФС, бе споделено мнението, че водещ трябва да бъде наличния опит в определянето на ГВКС, както и научните разработки на експертите от ИГ-БАН и Лесотехническият университет (ЛТУ). От друга страна, бе изразено и становище, че работещите в инвентаризацията на горите са достатъчно компетентни, за до го правят на терен на база ясна и конкретна методика.
- **Връзка със защитените зони и хабитати от мрежата НАТУРА 2000**– при определянето на ГФС трябва да се търси връзка със заповедите за обявяване на съществуващите НАТУРА 2000 зони и да се работи на база пространствен анализ за наличието на приоритетни хабитати и тяхното покритие в съответната територия. Проблемът е, че за голяма част от защитените зони все още липсват заповеди и режими за зоните, както и планове за управление. Към момента няма и официална методика за определяне на

благоприятния природозащитен статус (БПС) и е необходим окончателен вариант на тази методика с ясни инструкции към лесоустроителите. Участниците се обединиха около мнението, че наличната в МОСВ информация за хабитатите от проекта за картиране на зоните от НАТУРА 2000 (изпълнен от Дикон Груп) е неточна и непълна. В България има стопанства, в които не са определени коректно типовете местообитания, което ще затрудни изпращането на предложения за определяне на гори във фаза на старост на тяхната територия. Ето защо, изготвянето на точна и ясна методика за определяне на ГФС, включването на водещи експерти от ИГ-БАН, ЛТУ и такива с опит в горската сертификация, както и провеждането на обучения за горски служители и лесоустроители са необходими мерки от първостепенна значимост.

- **Подход за определяне на ГФС и последващ мониторинг** – по време на дискусиата бе повдигнат въпроса дали ГФС следва да се определят еднократно, тъй като при евентуални едроплощни нарушения в заделените ГФС, тези гори биха могли да загубят своите характеристики. Ето защо след определяне на ГФС следва да се използва гъвкав управленски подход, базиран на резултатите от последващия мониторинг в тях. Като цяло ГФС не трябва да се поддържат самоцелно като такива, а да се оставят на естествените процеси, като резултатите от мониторинга се очаква да покажат дали на някакъв етап е необходима намеса на база определени критерии (например процент нарушения).
- **Отговорност за определяне на ГФС по видове собственост** – тъй като около 90% от горите в България са държавна и общинска собственост, определянето на ГФС в тях трябва да е водещо. Определянето на ГФС в частните гори следва да е съобразено с тяхната площ и да се извършва едва когато съответните собственици решат да стопанисват горите си и изготвят съответния горскостопански план или програма. Бе споделена информация, че за частните собственици на гори в НАТУРА 2000 зони се подготвят компенсаторни мерки в рамките на Програмата за развитие на селските райони (ПРСР), но те ще се прилагат само при наличието на забранителни режими за ползване в съответните имоти.
- **Съществуващо положение с действащи ГСП** – според участвалите експерти във вече приетите и действащи ГСП, покриващи над 50% от територията на страната, не са определени ГФС и те се изпълняват в нарушение на режимите/нормите за стопанисване на гори в Натура 2000, утвърдени от МОСВ/ИАГ. На практика последващ контрол върху изпълнението на ГСП към момента липсва, тъй като РИОСВ не разполагат с нужния експертен капацитет, както и с методика за такъв мониторинг. За решаване на проблема, бе предложено във възможно най-кратки срокове да се изиска информация от ГСЕ за потенциални ГФС и тези гори да бъдат изключени от стопанска дейност до изготвяне на областните планове за развитие на горските територии. По предложение от страна на ИАГ, в новата наредба за инвентаризация на горите следва да се заложи принципа „до изготвяне на ... да се работи по следния начин...“.

3. Предложения за следващи стъпки

В резултат от дискусиата, присъстващите експерти се обединиха около необходимостта от незабавното изпълнение на следните мерки:

- 3.1 Да се изготви методика за определяне на ГФС на база съществуващия опит в определяне на ГВКС;
- 3.2 Да се подготви и извърши обучение за служителите по горите и лесоустроителите относно методиката и критериите за определяне на ГФС;
- 3.3 Да се даде по-дълъг срок на ГСЕ за представяне на информация относно потенциалните ГФС в техните територии, защото в противен случай те ще дадат налична информация (напр. за съществуващи вододайни зони, защитени територии и др.), която няма да има практическа стойност при определянето на ГФС.

ПРЕДВАРИТЕЛНА ПРОГРАМА

Експертна среща за обсъждане на концептуални проблеми при определянето на територии за осигуряване на гори във фаза на старост

5 декември (петък) 2014 г.

хотел Рила, гр. София

09:00 – 9:30 ч.	Регистрация
09:30 – 9:45 ч.	Откриване на срещата – представяне целта на срещата от WWF, МЗХ/ИАГ и МОСВ
09:45 – 10:00 ч.	Въведение в темата и резултати от картирането на ГФС в Западна стара планина и Западни Родопи на WWF
10:00 – 10:15 ч.	Опит в определянето на ГФС в сертифицираните стопанства
10:15 – 10:30 ч.	Опит в определянето на ГФС в стопанства в Натура 2000 (PCO, Михалково, Извора)
10:30 – 10:45 ч.	Проблеми при определянето на ГФС при лесоустройството, ИАГ/МЗХ
10:45 – 11:00 ч.	Проблеми при определяне оценката на природозащитното състояние на горските местообитания по параметър "ГФС", МОСВ
11:00 – 11:15 ч.	Кафе-пауза
11:15 - 13:00 ч.	Предложения, мнения и дискусии по темите
13:00 - 14:00 ч.	Обяд